

Het gouvernement en de nationalisten

Van de Nederlandse en Indisch-Nederlandse bevolkingsgroepen in Indië mag men schrijven (het vorige hoofdstuk toonde het aan) dat zij de oorlogsinspanning van het koninkrijk van harte steunden; zij volgden dan ook met intense belangstelling het oorlogsverloop, verheugden zich over de wijze waarop Engeland standhield en bewonderden, van de zomer van '41 af, de hardnekkige verdediging van het Rode Leger tegen de Duitse invasie.

Hoe reageerden de Chinezen, de Arabieren en de inheemsen?

Over de reacties van de Arabieren hebben wij, aangezien zij geen eigen pers hadden, geen gegevens.

De Chinese bladen gaven, met uitzondering van het door de Japanners opgerichte dagblad *Hong Po* (het werd door de meeste Chinezen als 'een verradersblad' beschouwd¹), van een duidelijke sympathie voor Engeland blijk: Japan was Duitslands bondgenoot en dat aan Duitsland de voet werd dwarsgezet, was de Chinese bladen welkom – elk Engels succes werd gezien als een succes voor het bewind van Tsjiang Kai-sjek.

Wat de reacties van de inheemsen betreft, moet men onderscheid maken tussen de politiek-bewuste minderheid en de grote meerderheid die aan het politieke leven niet actief deelnam. Voor die meerderheid die in de *desa's* en de stads-*kampongs* haar simpele bestaan voortzette, was de Tweede Wereldoorlog een ver en vaag gebeuren² – de meesten, analfabeten nog, konden geen krant lezen en hadden geen radio. Zij waren daardoor extra gevoelig voor geruchten. Zij wisten dat er oorlog was – oorlog was onheil, voor dat onheil moest men, als het naderbij dreigde te komen, het vege lijf redden. Zulk een reactie tekende zich al kort na de Meidagen af. Verontrustende geruchten maakten zich namelijk midden juni '40 meester van een deel van de eenvoudige inheemsen op

¹ Brief, 10 nov. 1983, van Go Gien Tjwan. ² De oorlog was uiteraard dichterbij voor de inheemse huisbedienden bij Europeanen. Bij de berichten over Nederlands nederlaag gedroegen zij zich enige tijd, aldus later de oud-marine-officier A. G. Vromans, 'als in een sterfhuis, niet oprecht medelevend voor het grootste deel, doch inheems-beleefd en stil. Enkele gevallen van spontane, echte beroering waren er ook.' (A. G. Vromans: 'De Indonesiërs', p. 70, IC).